

Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi Ziyaretçilerinin Müze Ziyaretlerine İlişkin Düşünceleri*

Caucasian Front War History Museum Visitors' Views On Museum Visits

Hasan ASLAN¹, Özgür AKTAŞ²

¹ Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi A.B.D.
hasanaslan_25@hotmail.com

² Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi A.B.D.
ozgurkafkas@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 06.08.2019

Yayına Kabul Tarihi: 14.12.2019

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne gelen ziyaretçilerin görüşlerinden hareketle, müzeden öğrendikleri tarihi bilgileri, bu müzenin onlara yaşatmış olduğu duygu ve düşünceleri değerlendirmektir. Çalışmanın yöntemi doküman analizine dayanmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne gelen ziyaretçiler oluşturmuştur. Veriler içerik analizine göre değerlendirilmiştir. Görüşmecilerden elde edilen veriler kodlanarak dokuz kategori altında toplanmıştır. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde ziyaretçilerin daha çok duyuşsal alana yönelik tepkiler verdikleri görülürken, bilişsel alana yönelik yazılar yazmadıkları tespit edilmiştir. Müzelerin amaçlarından birisi de ziyaretçilere geçmişle ilgili bilgi sağlamaktır. Bu eksikliğin neden kaynaklandığı ile ilgili eğitimcilerin bir araştırma yapması gerektiği düşünülmektedir. Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi tarih öğretimi, savaşların ve antlaşmaların öğretimi bakımından eğitimcilere büyük fırsatlar sunduğu anlaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Tarih, Tarih Eğitimi, Müze, Kars.

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the historical information from the views of visitors to the war front museum they learned from the museum and the feelings and thoughts that this museum has given them. The study group of research consisted of visitors to the War History Museum of Kars Front. The Kars Provincial Museum Directorate was consulted to conduct research at the Caucasus Front Museum of War History. In April-May-June 2018, the museum administration gave permission to carry out this study. During these months, a book was put in the museum's

* **Alıntılama:** Aslan, H. ve Aktaş, Ö. (2019). Kafkas cephesi harp tarihi müzesi ziyaretçilerinin müze ziyaretlerine ilişkin düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1775-1796.

information desk so that visitors could write their feelings, opinions and suggestions. The data were evaluated according to content analysis. The data obtained from the interviewees were coded and collected under nine categories. Coding is the process of converting qualitative information into numbers. When the results of the study are evaluated, it is seen that the visitors have reacted more to the affective area, since it has become a sensory space for the design of the museum, they did not write information aimed at cognitive domain. The Caucasus Front Museum of War History offers great opportunities for educators in terms of history teaching.

Keywords: History, History Education, Museum, Kars.

GİRİŞ

Kültürel değeri olan buluntulardan oluşturulmuş bir bütünü, çeşitli vasıtalarla korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın eğitim zevkinin yükseltilmesi ve eğitimi için teşhir amacıyla kamu çıkarlarını da gözeten kuruluşlara müze denir. Türk Dil Kurumu sözlüğü ise müzeyi sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelere saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı olarak tanımlamıştır (<http://www.tdk.gov.tr>).

Bilinen en eski müze Atina Akropolü'nde tören kapısı olan propleanın sol kanadında yapılmış olan resim müzesidir. İkinci erken örneği Makedonyalı Büyük İskender'den sonra Mısır'da egemenlik süren Ptolemee Philadelphes'in İÖ. 3.yy. ortalarına doğru İskenderiye'de kurduğu müze oluşturur. Anadolu'daki en erken örneği ise Bergamada'dır. Ortaçağ'da kiliseler de müze olarak kullanılmıştır. İlk medeni bilim müzesi ise 1863 yılında İngiltere'de Oxford Üniversitesinde kurulmuştur. Arkeoloji biliminin gelişmesi müzeciliği güçlendirmiş, 18. yy'dan itibaren özel müzeler de kurulmaya başlanmıştır (Eyice, 1596).

1839'da Osmanlı Devleti'nde ilk müzenin Galatasaray Mekteb-i Tıbbiye-i Funûn-i Şâhâne'de kurulmasından sonra Türkiye'de müzecilik önemli gelişim göstermiştir. 1874 yılında çıkarılan Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi ile eski eserlerin korunmasının yasal yolu açılmış oldu. 1881 yılında Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümayun'a müdür olarak atanması müzecilikte önemli dönüşüme yol açmıştır. Bu dönemde İstanbul Arkeoloji Müzesi kurulmuştur. 1910 yılında Mustafa Sâti ve 1915 yılında İsmail Hakkı Baltacıoğlu

gibi eğitimciler Maarif Nezâreti'ne verdikleri raporlar (lâyihalar) ve konferanslarda müzelerin nasıl olması gerektiğine dair görüşlerini sunmuşlardır (Ata, 2015).

Tarihî eserlere değer veren Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra müzelerin kurulması için gerekli çalışmaları başlatmıştır. Türkiye'de ilk İnkılap Müzesi (İstiklal Müzesi), 1921 yılında Millî Mücadele'ye ait değerli eşyaların toplanmasıyla oluşturulmuştur. "Müze-i Hümayun", 1922'de İstanbul Arkeoloji Müzesi adını almıştır. Müzeciliğin gelişmesi ve halkın bilinçlenmesi için halkevlerinde "müzecilik kolları" oluşturulmuştur. 1923'te İzmir, Ankara, Bursa, Antalya ve Adana'da müzeler kurulmuştur. İçindeki eşyalar ile birlikte müzeye dönüştürülen Topkapı Sarayı 1924'te ziyarete açılmıştır. 1926 yılında Konya'daki Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî'nin türbesi ve dergâhının müze olması kararlaştırılmıştır. Cumhuriyet'in ilk müzesi olarak Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu'na yaptırılan "Ankara Etnografya Müzesi" 1930 yılında halkın ziyaretine açılmıştır. Ayasofya 1934 yılında müzeye çevrilmiştir. Ankara'da 1936'da Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi açılmış ve fakültede en önemli alanı tarih ve arkeoloji oluşturmuştur. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne bağlı olan resim ve heykel müzelerimizin ilki 1937 yılında Atatürk'ün emri ile Dolmabahçe Sarayı Veliâht Dairesi'nde hizmete girmiştir. Evkaf-ı İslamiye Müzesi, "Türk İslam Eserleri Müzesi" adını almıştır. 1936 yılında kurulan Hitit Müzesi, 1968 yılında "Anadolu Medeniyetleri Müzesi"ne dönüştürülmüştür (Denizci ve Miraza, 2014).

Müzeler zaman ile mekânın bulunduğu yerler olarak tanımlanmaktadır (Pamuk, 2013). Bu tanıma Kafkas Cephesi Harp Tarihi müzesi tam olarak uymaktadır. Kafkas Cephesi'nde meydana gelen, 1854-1856 Kırım Savaşı sırasında Kafkas Cephesinde Ruslar'a karşı kazanılan Kars Zaferi'nden (1855), "Doksan Üç Harbi" olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşlarından, I. Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı'ndan, günümüze kadar ulaşan Kars Merkezli etnografik malzemeler ile bu savaşlarda kullanılan silahlar ve yakın tarihi belgeleyen taşınır kültür varlıklarının sergilendiği harp tarihi müzesi oluşturulmuştur (URL 1) . Osmanlı Devleti'nin savunmaya geçtiği, elde kalan topraklarını koruma politikasına döndüğü 1718 Pasarofça Antlaşması tabyaların tarihi açısından da önemlidir. Bu tarihten sonra İmparatorluk doğu sınırlarını Rus ve İran

saldırılarına karşı korunması amacıyla Kars ve Erzurum'da tabyalar inşa etmiştir (Ülkü, 2006). Bu amaçla inşa ettirilen Kars il merkezinde bulunan 46 adet tabyadan birisi olan ve toplam 7000 m²'lik açık alan ve 1200 m²'lik kapalı alanı bulunan Kanlı Tabya 2017 yılında Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi olarak hizmete açılmıştır.

Müzeler turizm, tarih ve eğitim-öğretim ortamları için önemli birer kaynak konumdadırlar. Birçok ülkede müzeler sağlamış oldukları bu avantajlarından dolayı farklı alanlarda kullanılmaktadır. Kullanılan bu alanlardan birisi de eğitimidir. Eğitimi iki ana başlık altında yaygın ve örgün eğitim olarak düşünürsek, müzeleri yaygın eğitim kapsamında bütün yaş gruplarına hitap eden, örgün eğitim kapsamında ise belli yaş gruplarına hitap eden mekânlar olarak görebiliriz. Bu bağlamda örgün eğitim kapsamında okul dışı tarih eğitiminin en önemli unsurları arasında müzeler ve tarihî mekânlar gelmektedir. Edgar Dale'nin yaşantı konisinin dayandığı bilimsel ilkelerden:

1.Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unutturuz.

2. En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize –yaparak- öğrendiğimiz şeylerdir.

3. Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.

4. En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir (Çilenti, 1992,57) ilkesinden hareketle de, müzelerin, okul dışı eğitim etkinleri içerisinde daha çok duyu organına hitap edebileceği, soyut kavramların somutlaştırılmasında önemli rol oynayacağı, yaparak yaşayarak öğrenme sağlayacağı, ulaşılması zor olan gerçek nesne ve modellerin müzelerde sergilenebileceği düşünüldüğünde, sınıfta tarih öğretimi uygulamalarında kazandırılması zor olan bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasında müzeler önemli yer tutmaktadır (Kale, 2014).

Tarih derslerinde yapılacak müze ziyaretleri, öğrencilere sorgulama, problem çözme, analitik ve eleştirel düşünme becerileri kazandırabilmektedir (Demircioğlu, 2015) ancak müzelerden öğrencilerin yararlanabilmesi için onlara rehberlik eden tarih öğretmenlerinin ve müze görevlilerinin de müzecilik pedagojisi konusunda yeterli donanıma sahip olması

şarttır (2012). Birinci elden ve gerçek nesnelere öğrencilerle buluşturmak için müzeler en önemli mekânlardır. Tarih ve sosyal bilgiler derslerinde olduğu gibi farklı birçok alanda da sınıf dışı öğrenme alanı olarak müzelerin önemi ve müzelerde nasıl ders işlenebileceğine ilişkin önemli çalışmalar (Altın ve Demirtaş, 2009; Ata, 2015; Işık, 2016, Şahin ve Yeşilbursa, 2018, Göğebakan, 2018) vardır. Bu çalışmalarda tarih dersinin sınıf dışı öğrenme alanlarına ve öğrencilerin aktif katılımına ve yaratıcılığa en uygun ders olduğu da ortaya konulmuştur.

Bunların yanında savaşların öğretiminde de müzeler önemli bir role sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Smithsonian Enstitüsü Amerikan Tarihi Ulusal Müzesi, "Özgürlüğün bedeli: Amerika savaşta" adlı sergide Amerikan tarihinde yer alan on altı büyük savaşa ait görsel, işitsel kalıntılar sergilemiştir. Bu serginin amacı sadece geçmişe ait kanıt sağlamak olmamış ulusal kimlik, milliyetçilik ve vatanseverlik gibi değerleri de ziyaretçilere aşlamayı amaçlamıştır. Vietnam Savaşı Huey Helikopterle, II. Dünya Savaşı Willy Jip'le İç Savaş ise komutan Lee'in masasıyla özdeşim kurularak anlatılmıştır. Amerikan tarihindeki on altı büyük savaşla ilgili kalıntılar ve materyaller bu sergide ziyaretçilere sunulmuştur. Öğretmenler için savaşların öğretiminde bu serginin önemli bir fırsat olduğu dile getirilmiştir (Trofanenko, 2010).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne gelen ziyaretçilerin görüşlerinden hareketle, müzeden öğrendikleri tarihi bilgileri, bu müzenin onlara yaşatmış olduğu duygu ve düşünceleri değerlendirmektir. Yapılan bu araştırma ile müzeye gelen ziyaretçilerin cinsiyetleri ve Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne koyulan deftere neler yazdıkları içerik analizine göre değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi doküman analizine dayanmaktadır. Doküman analizi sosyal bilimciler için vazgeçilemez bir yöntemdir. Doğrudan gözlem ve görüşmelerin olmadığı

durumlarda doküman analizi veri toplamak için önem kazanır. Bu anlamda doküman incelemesi araştırmaya zaman ve maddi tasarruf sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne gelen ziyaretçiler oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi'nde araştırma yapılabilmesi için Kars İl Müze Müdürlüğü'ne başvurulmuştur. Müze yönetimi 2018 yılı Nisan-Mayıs-Haziran ayları içerisinde bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için izin vermiştir. Bu aylar içerisinde müzede danışma bölümüne ziyaretçilerin duygu, görüş ve önerilerini yazabilmeleri için bir defter konulmuştur. Gelen ziyaretçilerden müzeyi gezdikten sonra müzenin onlarda uyandırdığı duygu, görüş ve önerilerini oraya konulan deftere yazmaları rica edilmiştir. Defter tamamlanınca müzeden alınarak verilerin değerlendirilmesi safhasına geçilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında ziyaretçilerin isimleri etik kurallar gereği saklı tutularak, bunun yerine ziyaretçiler, ziyaretçi defterindeki sayfa numaralarına göre kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizine göre değerlendirilmiştir. Görüşmecilerden elde edilen veriler kodlanarak dokuz kategori altında toplanmıştır. Kodlama verilerin işlenmesini ilkece nitel bilgilerin sayıya çevrilmesidir. Sistemleştirilmiş sorular söz konusu olduğunda kodlama oldukça yalın bir işlemdir. Ancak açık uçlu sorulara verilen cevaplarda kodlama yapabilmek için önce çözümleyici sonra birleştirici, kısaca iki yönlü çaba gerekir. Bu iş için bir açık uçlu soruya alınmış ve her biri kendine özgü içeriklere sahip yanıtların, ayırıcı özelliklerine bakılarak birkaç anlamlı kategoride toplanmasıyla yapılır. Kodlamanın güvenilir olması için sadece araştırma yürütücüsü değil aynı zamanda bir araştırmacı ekibi tarafından yapılması önemlidir (Sencer ve Sencer, 1978). Bu çalışmada kodlamalar araştırmayı yürüten alanda uzman iki araştırmacının ortak kararlarıyla yapılmıştır.

BULGULAR

Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne gelen ziyaretçilerin cinsiyetlerini ve Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne konulan deftere yazdıkları görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan içerik analizi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Ziyaretçi Sayısına ve Ziyaretçilerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Bu araştırma kapsamında Nisan-Mayıs aylarında Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne konulan deftere göre müzeye gelen ziyaretçi sayıları ve görüş belirten ziyaretçilerin cinsiyetleri tespit edilmiş ve bu bilgiler aşağıdaki tabloda açıklanmıştır:

Tablo 1. Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi Ziyaretçi Defterine Görüş Yazan Ziyaretçi Sayıları ve Ziyaretçilerin Cinsiyetlerine İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	f	%
Kadın	412	69.5
Erkek	170	28.8
Cinsiyet belirtmeyen	10	1.7
Toplam	592	100

Tablo 1 incelendiğinde Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ne konulan deftere toplam 592 ziyaretçinin müze ile ilgili görüş ve düşüncelerini yazdığı görülmüştür. Buna göre bu ziyaretçilerden 412'sinin kadın, 170'inin erkek ve 10 ziyaretçinin de cinsiyet belirtmediği tespit edilmiştir. Bu tabloya bakıldığında kadın ziyaretçilerin, erkek ziyaretçilere göre daha çok sayıda müzeyi ziyaret ettikleri açık bir şekilde görülmektedir.

Ziyaretçilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ni ziyaret eden ziyaretçilerin müze ziyaret defterine yazmış oldukları görüşlere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir. Tablo yorumlarında ziyaretçilerin isimlerini saklı tutmak amacıyla ziyaret defterindeki sayfa numarasına göre yapılan kodlamalar doğrultusunda ziyaretçi görüş ve düşüncelerine yer verilmiştir. Ziyaretçi sayısı ile dile getirilen görüş ve düşünceler arasında sayısal olarak fark olmasının sebebi bir ziyaretçinin birden çok görüş ve düşünce

belirtmesi, bazı ziyaretçilerinde görüş ve düşünce belirtmeden zadece ziyaret defterine ad-soyad yazıp imzalamalarından dolayıdır.

Tablo 2. Kars Cephesi Harp Tarihi Müzesi'ni Ziyaret Eden Ziyaretçilerin Görüş ve Düşüncelerine İlişkin Bilgiler

Kategori	f
Şehitlerimizi bizlere hatırlatıyor	178
Milli duygularımız kabarıyor	173
O günleri (tarhimizi) bizlere yaşattı	100
Çok güzel bir yer olmuş	57
O dönemdeki zorlukları daha iyi tanımamıza yardımcı oldu	42
Geldiğim ilk müze	35
Kars tarihini daha iyi tanımamıza yardımcı oldu	17
İlk önce çok korktum (çok gerçekçi olmasından dolayı) ama sonra alıştım	10
Tarih bilinci oluşturuyor	2
Toplam	614

Tablo 2'deki bulgular değerlendirildiğinde ziyaretçilerden en fazla oranda “şehitlerimizi bizlere hatırlatıyor” kategorisinde cevap alınmıştır. Ziyaretçilerden Z-38 kodlu ziyaretçi, müze ziyareti esnasında yaşadığı duyguları “Bugün benim için en unutulmaz günlerden biri. İçeriye girdiğim andan itibaren tüylerim diken diken oldu. Hele ki savaş günlerindeki o can alıcı sesler beni benden aldı. Düşünüyorum da o kadar askerimiz bu cennet vatan için şehitlik mertebesine ulaşmışlar, canlarını hiçe sayıp vatan için ölüme gitmişler. Kimi daha yeni baba kimisi daha 15'lik genç... Rabbim bir daha o günleri bizlere yaşatmasın. Bu bayrağı bu ülkeye bir daha böyle günler göstermesin” ifade ederken, Z-185 kodlu ziyaretçi “Bugün bu müzeye ne içerikler olduğunu bilmeden geldim. Tüylerimin ürperceğini bu kadar duygulanacağımı bilmezdim. Bizi tanımadan okulundan hayatından vaz geçen çocukluğundan vazgeçen aziz şehitlerimize rahmet diliyorum. 12'sinde 18'inde bizim için şehit olan askerlerimize ne desek kıfayetsiz kalır. Bizi tanımadan bizim için hayatını veren Mehmetçiklerimizi her daim saygıyla anacağız.” şeklinde duygu ve düşüncelerini ifade etmiştir. Bir diğer ziyaretçi Z-241 ise “Burada olduğuma çok mutluyum. Burayı gezip gördükten sonra bu vatanın nasıl kazanıldığını

şimdi daha iyi anladım. Bu vatani bize armağan edenlere çok ama çok teşekkür ederim. Onlara minnettarım.” demiştir.

Müzedede bulunan çarıkların Sarıkamış şehitlerini hatırlattığını dile getiren Z-29 kodlu ziyaretçi bunu şöyle ifade etmektedir *“Farklı memleketlerden Kars'a okumak için geldik. Zoru başardığımızı düşünmüştük birçoğumuz. Ta ki bu müzenin kapısından içeri girene kadar. Zorluk meğerse incecik çarıklarla bu kütlelerinin üzerinde of demeden yürüyebilmekmiş. Bu vatani of demeden gözü kapalı bize emanet ettiğiniz için minnettarız. Mekânınız cennet olsun...”*. Ayrıca bu duyguların yaşanmasında cep telefonu kamerasında görülebilecek özellikte yapılmış, kar üzerinde soğukta ve tipide yürüyen asker maketleri ve balmumundan yapılmış ameliyat olan ve yaralı asker görsellerinin oldukça etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanında bu müzenin halk arasında bilinen adının kanlı tabya olması da önemlidir. Rusların tabyayı bir gece basarak askerleri şehit etmeleri bu yörede yaşayan insanları aynı zamanda da ziyaretçileri derinden etkilemiştir. Z-138 kodlu ziyaretçi *“İlk olarak sonsuzluk yoluna girdim çok etkilendim. Çok güzeldi insana savaş hissiyatı veriyordu. Ameliyathanenin çok gerçekçi olduğunu gördüm. Yemekhanede sadece soğan olduğunu doğru dürüst yemek olmadığını gördüm. Burada en etkilendiğim yer ise buranın adının kanlı tabya olması. Bir gece ansızın gelen Rus askerlerinin, askerlerimize saldırmaları ve askerlerimizin kanının duvarlara renk vermesi beni çok etkiledi”*

Ziyaretçiler ikinci sırada *“milli duygularımızı kabartıyor”* kategorisinde cevap vermişlerdir. Aslında müze milli duygular merkeze alınarak tasarlanmıştır. Sarıkamış cephesinde çekilen zorluklar, yaşanan sıkıntılar, askerlerin balmumundan yapılan maketlerde acı çekmeleri bu vatan için yapılan fedakârlıkları dile getirmektedir. Bu durumdan müzenin milliyetçi hislere hitap ettiği anlamı da doğmaktadır.

Müze ziyaretçilerinin *“milli duygularımızı kabartıyor”* kategorisine yönelik görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“ Manisa'dan 2 günlük yoldan geldik. Müzeyi gezdiğimde milli duygularım kabardı resmen. Tüm Türkiye'ye ve Türklere... Eğer bu memleketimizin kıymetini, değerini nasıl

ve nice zahmetlerle kurulduğunu anlamak, bilmek istiyorsanız lütfen Kars'a gelin ve birkaç gününüzü ayırın ki nasıl kurtarılmış görün, anlayın ve anlatın. Bu toprakların zerresine paha biçilemez basarken bile toprağa içiniz titremeli. Ben Türk'üm, vatanımı seviyorum demek öyle çok kolay değil..." Z-83 kodlu ziyaretçi.

"Soğuk bir Nisan gününde Çıldır'dan geldik. Milli duygularımızın en yoğun yaşandığı yerlerden biri Tüm şehitlerimizin ruhları şad olsun." Z-93 kodlu ziyaretçi.

"Türklüğümle gurur duyuyorum. Resmen milli duygularım kabardı burada. Dış ülkeler ellerinden gelen bütün kötü ve çirkin emellerini gerçekleştirmek istemişler bugün ki gibi fakat hiçbir zaman çirkin emellerine ulaşamayacaklar." Z-322 kodlu ziyaretçi.

"Bu cennet vatanın kurtarılmasında liderler ve ruhu ile canlarını mallarını veren tüm Anadolu halkının o anki duygularını yaşadım." Z-327 Kodlu ziyaretçi.

"Kanlı tabya denme sebebinden dolayı o kadar etkilendim ki bir kere daha bu milletin evladı olmaktan gurur duydum." Z-401 koldu ziyaretçi.

Ziyaretçiler üçüncü sırada "o günleri bize yaşattı" cevabını vermiştir. Burada müzeler gezilen yerler değil aynı zamanda yaşanan ve hissedilen yerler olmalıdır beklentisinin gerçekleşmesi bakımından önemlidir. Müzeler ziyaretçileri geçmişe taşıyabilmeli, o günü hissetmelerini sağlayabilmelidir bu açıdan bakıldığında müze başarıya ulaşmıştır.

Müze ziyaretçilerinin "o günleri bize yaşattı" kategorisine yönelik görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur

"Başta Mustafa kemal Atatürk olmak üzere tüm şehitlerimizin ruhu şad olsun. Müzeyi gezerken kendimizi Kafkas Cephesinde hissettik. Yapılan bal mumu heykeller çok gerçekçiydi. Bize o zamanlara gidebilmemizde yardımcı olduğunuz için emeği geçen kişilere teşekkür ederiz." Z-123 kodlu ziyaretçi.

" O günleri görmeyen insanlarımız adına böyle bir müzenin olmasına çok sevindim. Her şey o kadar çok gerçekçi ki o yıllara dönmüş gibi hissettim. Rabbim vatanımıza ve milletimize bir daha böyle acılar göstermesin inşallah." Z-145 kodlu ziyaretçi.

“Gerçekten bizleri o günlere götürdü. Her geçtiğim bölümde tüylerim diken diken oldu. Yaşanılan şeyleri hissetmek beni bu devlete daha çok bağladı.” Z-150 kodlu ziyaretçi.

“Geçmiş neslimizin bizi bu günlere ne zorluklarla getirdiklerine bi nebze şahit olduk.” Z-160 kodlu ziyaretçi.

“Bir geçmiş ancak bu kadar güzel anlatılabiliirdi.” Z-213 kodlu ziyaretçi.

Ziyaretçiler dördüncü sırada müzenin çok güzel bir yer olduğunu söyleyerek beğenilerini dile getirmişlerdir.

Ziyaretçilerin bu beğenilerine ilişkin görüşlerine yönelik bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Buraya ilk geldiğimde çok heyecanlıyım. Burası mükemmel ve harika bir yer. Çok sevdim çok güzeldi.” Z-148 kodlu ziyaretçi.

“Çok beğendiğim, severek geldiğim bir yer oldu.” Z-155 kodlu ziyaretçi.

“Bu güzel ve içten müzeye geldiğim için çok mutluyum.” Z-163 kodlu ziyaretçi.

“Çok etkilendim çok güzel bir müze. Geçmişten günümüze gelen güzel bilgiler. Bizi tarihimizi sevdiren müze.” Z-184 kodlu ziyaretçi.

Ziyaretçiler beşinci sırada o dönemde çekilen zorlukları gördüklerini söylemişlerdir. Bu durum da empati yeteneği devreye girmektedir müzelerin empati yeteneğini geliştiren yerler olması amaçlanmaktadır. Bu açıdan bu kazanıma uygun olmuştur.

Ziyaretçilerin çekilen zorluklara ilişkin dile getirdikleri duygu ve düşüncelerine yönelik bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Bugün 23 Nisan ve bugün kanlı tabya müzesine geldim. Burası çok güzel bir yer bize eski askerlerimizin yaşadıkları o zorlukları anlatıyor ve çok gerçekçi bir sunum sergiliyor. Burası Kars’ın en güzel yerlerinden biri...” Z-131 kodlu ziyaretçi.

“Askerlerimizin bizim için ne kadar zor ortamlarda savaştıklarını ve çok uğraştıklarını anladım. Artık hepsinin ne kadar değerli olduğunu anladım. Ruhları şad olsun.” Z-196 kodlu ziyaretçi.

“Askerlerimizin ne zorluklarla savaşıp bu vatani nasıl kazandıklarını ve bize bu güzel vatani armağan ettiklerini yakından ve içten görmek ve hissetmek çok iyi çok güzel bir duygu. Mekanları cennet ruhları şad olsun.” Z-197 kodlu ziyaretçi.

“Bizi gerçekten etkileten bir gün, geçmişimizin kanlı, çileli ve soğuk günlerini burada buram buram hissettik.” Z-309 kodlu ziyaretçi.

Ziyaretçiler altıncı sırada bu müzenin geldikleri ilk müze olduğunu eklemişlerdir. Müzenin bir yıldır hizmet verdiği düşünüldüğünde ziyaretçilerin müze ziyareti anlamında eksikleri bulunmaktadır. Bu duruma yönelik ziyaretçi görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Buraya Karşılı biri olarak ilk defa geldim. Tüylerim diken diken oldu çok etkilendim. Mükemmel etkileyici bir müze.” Z-267 kodlu ziyaretçi.

“Buraya ilk gelişim ve çok etkilendim. Kim bilir birçok kez gelsem yine aynı etki bende oluşacaktır.” Z-268 kodlu ziyaretçi

“Buraya ömrü hayatımda ilk kez ailemden izinsiz bir şekilde geldim. Pişman değilim çünkü ömrü hayatımda ilk kez bir müzeye geldim.” Z-271 kodlu ziyaretçi.

“Burası benim geldiğim ilk müze ve çok beğendim. Buraya gelince Sarıkamış'ta mücadele veren askerlerimizin ne kadar zor durumda olduğunu neler yaşadıklarını az da olsa hissettim ve çok duygulandım.” Z-290 kodlu ziyaretçi.

“Öncelikle söylemek isterim ki burası benim geldiğim ilk müze. İlk olduğu gibi aklıma derin izler kazandı. Vatan için yaşayıp ölen tüm şehitlerimiz toprağa değil yüreğimize gömüldüler.” Z-291 kodlu ziyaretçi.

Ziyaretçiler yedinci sırada müze sayesinde Kars'ı daha iyi tanıdıklarını eklemişlerdir. Aslında bu müze ulusal olduğu kadar yerel bir müze de sayılabilir. Kars tarihinin öğretilmesinde önemli bir veri kaynağıdır. Yerel tarihçilik açısından da önemli bir fırsat olmuştur.

Buna yönelik ziyaretçi görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Böyle güzel bir müzeyi tarihimizi ve Karsımızın geçmişini daha iyi tanımamıza çok eskilere gitmemize o dönemdeki zorlukları daha iyi tanımamıza yardımcı olan böyle bir harikayı şehrimize kazandıran herkese teşekkür ediyorum.” Z-1 kodlu ziyaretçi.

“Bir şehir düşünün tarihin her dönemine tanıklık etmiş, acılar sevinçler yaşamış. Eşsiz mimari eserleri bu şehri güzelleştirmiş. Kanlı Tabya’ da bunlardan biri olmuş. Yıkık harabe iken muhteşem bir müzeye dönüşmüş.” Z-27 kodlu ziyaretçi.

“Kars şehrinin tarihi en iyi bu kadar güzel duygulu ve anlamlı bir şekilde anlatılabildi. Kars tarihi çok zorlu yollardan geçmiştir. Bunu bu müzedeki tarihi değerlerden anlayabiliriz.” Z-349 kodlu Ziyaretçi.

Sekizinci sırada, ziyaretçilerden bir kısmı müzeden önce korktuğunu sonra ise alıştığını dile getirmiştir. Bu müzenin etkili olmasını sağlamak amacıyla kullanılan top seslerinden kaynaklanmaktadır.

Buna yönelik ziyaretçi görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Ben buraya geldiğimde ilk girdiğim yer savaş entegrasyonu odasıydı ve gerçeği söylemek gerekirse çok korktum ama korkmamın sebebi her şeyin çok gerçekçi olmasıydı.” Z-317 kodlu ziyaretçi.

“Kars şehrinin müzesine ilk defa geliyorum ve savaşın olduğu odaya girdiğim zaman çok korkmuştum. Kendimi bir an savaşın içinde hissettim, sesinden bile korktuğum savaşın içine girmem herhalde beni çok korkuttu ama sonrasında alıştım.” Z-350 kodlu ziyaretçi.

Dokuzuncu sırada ise katılımcılardan iki kişi bu müze ziyaretinin tarih bilinci oluşturduğunu söyleyerek üst düzeyde bir kazanımı sağladığını dile getirmişlerdir.

Buna yönelik ziyaretçi görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Bu müze Kars için bir nimet ve tarih bilinci açısından çok önemli” Z-25 kodlu ziyaretçi.

“Bugün birçok eski tarihte olan ve kullanılan her şeyi ve o her şeyin bilgilerinden haberdar olduk. Bu aldığımız bilgiler bize her yerde ve her zaman yardımcı olacaktır.” Z-35 kodlu ziyaretçi.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde, ziyaretçilerin daha çok duyuşsal alana yönelik tepkiler verdikleri görülürken, bilişsel alana yönelik yazılar yazmadıkları tespit edilmiştir. Müzelerin amaçlarından birisi de ziyaretçilere geçmişle ilgili bilgi sağlamaktır. Bu eksikliğin nedeni ile ilgili eğitimcilerin bir araştırma yapması gerektiği düşünülmektedir. Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi tarih öğretimi, savaşların ve antlaşmaların öğretimi bakımından eğitimcilere büyük fırsatlar sunmaktadır. Kars'ı korumak için tabya olarak inşa edilen ve günümüzde savaş müzesine dönüştürülen bu mekân üç Osmanlı-Rus Savaşı'na şahitlik etmiştir. Bu yönüyle tarihi mekân ve tematik müze özelliği taşımaktadır. Sosyal bilgiler, tarih öğretmenleri ve öğretim üyeleri tarih derslerinde 1828 Osmanlı -Rus Savaşı'nı ve Edirne Antlaşması'nı, Kırım Savaşı'nı ve Paris Antlaşmasını, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nı ve Berlin Antlaşması'nı bu müzelerde anlatabilirler. Ayrıca bu müzede Sarıkamış harekâtıyla ilgili görsel materyaller vardır. Ayrıca Kars Antlaşmasının imzalandığı tren vagonu da bu müzede bulunmaktadır. Bu nedenle Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi konusu ve Kars Antlaşması'nın öğrencilere anlatılması bakımından bu müze oldukça uygundur. Özellikle 1828 Osmanlı-Rus Savaşı bu tarihi mekân için büyük anlam taşımaktadır. Çünkü bu tabyayı basan Ruslar Osmanlı askerlerini şehit etmiş ve bu tabyanın adı halk arasında artık Kanlı Tabya" ismiyle anılmıştır. Yine bahsedilen üç savaşla ilgili öğrencilere tarihsel canlandırma yapılabilir. Tarihin yeniden canlandırılması, gerçek bir tarihsel mekânda, belirlenen bir tarihsel döneme ait kültürel, sosyal, siyasal bir olayı o döneme ait kostüm, müzik, yemek, el ürünleri gibi unsurlarla dönemin atmosferini yansıtan tarihî mekânları kullanarak o dönemde yer alan kişilerin yerine geçerek o anı yeniden yaşamak olarak tanımlanabilir (Gapps, 2002'den Aktaran Akça Berk, 2013). Tarihsel canlandırmada bu müze Kars tarihinin belli bir bölümüne şahitlik eden mekândır. Bu yönüyle yerel tarih öğretimi için de çok uygundur.

Bu müze savaş müzesi olarak Türkiye'deki üçüncü müzedir. Bu müze savaş öğretiminde önemlidir. Buna ek olarak müzenin idari mekân olarak kullanılan kısmına ya da yakın bir

yerdeki mesken alanlardan birisi düzenlenerek savaşlarla ilgili bir kütüphane haline getirilebilir. Bu sayede bu müze savaş tarihinde daha da önemli bir konuma sahip olabilir. Kars ilinde tarihi miras sayılacak tabyalar bulunmaktadır. Ancak bu tabyaların birçoğunun bakımsızlık ve ilgisizlik nedeniyle harap ve atıl halde olduğu görülmektedir. Aslında Kars'ta bulunan tabyalar savaş öğretimi ve tarih öğretimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tabyaların Kanlı Tabya gibi restorasyonunun yapılarak müze olarak kullanılması, kültürel miras ve tarihsel bilinç açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akça Berk, N. (2013). Tarih eğitiminde tarihsel canlandırma nasıl kullanılmalı?
Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3 (2), 36-48.
- Altın, B.N ve Demirtaş, S. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (Müze ve arazi çalışmaları)*. Safran, M. (Ed), *Sosyal bilgiler öğretimi* (508-540) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, B. (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler*. Şimşek, A ve Kaymakçı, S. (Ed), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (171-188) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, B. (2017). Nikola Tesla Müzesi ve Türk ziyaretçileri. *Millî Eğitim*, Sayı 214, s.23-36.
- Çilenti, K. (1992). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Demircioğlu, İ.H. (2015). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar* (5. Baskı). Anı: Ankara.
- Denizci ve Mirza (2014). *Güzel Sanatlar Ve Spor Liseleri Müze Eğitimi* (12), Ankara: Devlet Kitapları.
- Eyice, Semavi. "Arkeoloji müzesi ve kuruluşu". *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.6, s.1596-1603.
- Gögebakan, Y. (2018). Alternatif öğrenme mekânları olarak müzelerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 40, s.9-41.
- Işık, H. (2016). Sosyal bilgilerde müze ve tarihî mekânlar ile eğitim. Dilek, D. (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* (s.601-633) içinde, Ankara: Pegem Akademi.
- Kale, Y. (2014). Tarih öğretiminde müzeler ve tarihi mekânlar. Safran, M. (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* (242-250) içinde, İkinci baskı, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Marcus, A.S., Levine T.H ve Grenier R.S. (2012). How secondary history teachers use and think about museums: Current practices and untapped promise for promoting historical understanding. *Theory and Research in Social Education*,40(1),pp.66-97. <https://doi.org/10.1080/00933104.2012.649466>.
- Pamuk, O. (2013). *Masumiyet Müzesi*, İstanbul: YKY Yayınları.
- Sencer, M ve Sencer, Y. (1978). *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Ankara: Doğan Basımevi.
- Şahin, A.N.E. ve Yeşilbursa, C.C. (2018). Tarih bölümü öğrencilerinin alan gezileri ve müze ziyaretlerine ve müzede yapılan etkinliklere yönelik görüşleri, TUHED, 7 (2), ss. 555-577. <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/55570> adresinden 16.09.2019 tarihinde alınmıştır.

- Trofenenko, B. M. (2010). The educational promise of public history museum exhibit. *Theory and Research in Social Education*, 38 (2), pp. 270-288.
- Ülkü, O. (2006). Kars ve Ardahan tabyaları (Doktora tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Yıldırım, A ve Şimşek H. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin.
(URL-1) https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kars/gezilecek_yer/kafkas-cephesi-harp-tarihi-muzesi. Adresinden alınmıştır.

ORCID

Hasan ASLAN <https://orcid.org/0000-0003-2035-1388>

Özgür AKTAŞ <https://orcid.org/0000-0003-4218-9545>

SUMMARY

The buildings established to preserve the historical and cultural ruins are called museums. Zeus the greatest God of the Greeks had nine daughters called Muse (Mudsa). Born from a mortal Mnemosne , these girls are inspiring fairies who inspired music and poetry in Greek mythology. The Greeks allocated a hill for muse's in Athens and called the building museum because it was dedicated to museums..The aim of this study is to evaluate the historical information from the views of visitors to the war front museum they learned from the museum and the feelings and thoughts that this museum has given them. Thanks to this research, the gender of the visitors who came to the museum and what they wrote in the book that was put into the War History Museum of Kars Front were evaluated according to the content analysis.

The method of the study is based on document analysis. Document analysis is an indispensable method for social scientists. In the absence of direct observations and interviews, document analysis is substantial for data collection. In this sense, document review can save time and money.

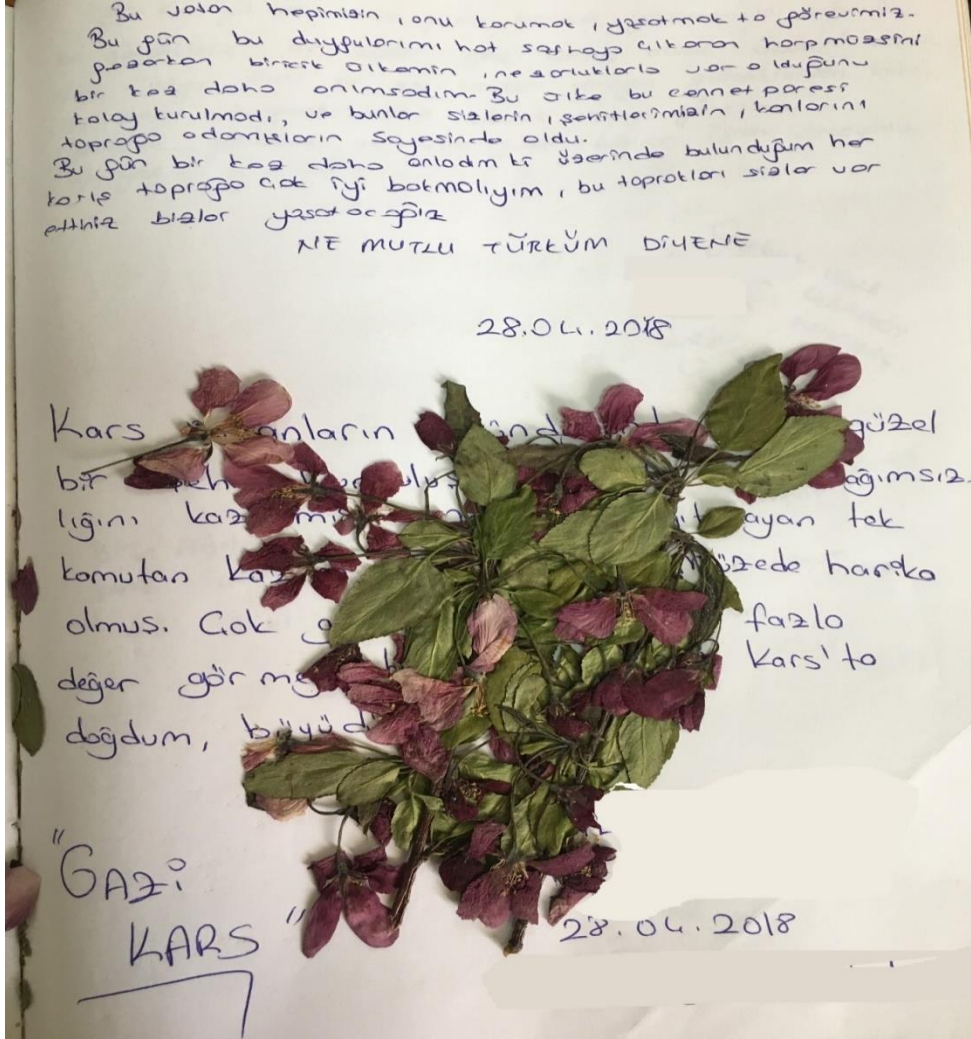
The study group of research consisted of visitors to the War History Museum of Kars Front.The Kars Provincial Museum Directorate was consulted to conduct research at the Caucasus Front Museum of War History. In April-May-June 2018, the museum administration gave permission to carry out this study. During these months, a book was put in the museum's information desk so that visitors could write their feelings, opinions and suggestions. After visiting the museum, visitors were asked to write down the feelings, opinions and suggestions that the museum had awakened in them. When the book was completed, it was taken from the museum to start an analysis. The names of the visitors were kept confidential in accordance with the ethical rules during the evaluation of the data and instead the visitors were coded according to the page numbers in the visitor book.The data were evaluated according to content analysis. The data obtained from the interviewers were coded and collected under 9 categories. Coding is the process of converting qualitative information into numbers. In the case of systematic questions, coding is quite simple process. However, in order to be able to code the answers given to the open-ended questions, first the analyzer, then the combiner, in short two-way effort is required. This is done by gathering the answers, which are taken to an open-ended question and each with its own unique content, into several meaningful categories by looking at their distinctive features. In order to be reliable coding, it is important not only to be conducted by the research supervisor but also by a team of researchers. In this study, codings were made with the co-decision of two experts in the field conducting the research.

When the results of the study are evaluated, it is seen that the visitors have reacted more to the affective area, since it has become a sensory space for the design of the museum, they did not write information aimed at cognitive domain. It is thought that the educators should make a research about where this deficiency originates. The Caucasus Front Museum of War History offers great opportunities for educators in terms of history teaching. This is a thematic museum that witnessed three Ottoman-Russian wars.

It has the characteristics of historical space with this aspect. Social studies, history teachers and faculty members can explain the history of the 1828 Ottoman-Russian War, the Crimean War and the 1877-1878 Ottoman Russian War in these museums. Again, historical reenactment can be performed to the students about the three wars mentioned. Revitalization of history; a cultural, social, political event of a specified period can be defined as reliving that moment by replacing the people in that period by using historical spaces reflecting the atmosphere of the period with elements such as costumes, music, food and handcrafts of that period. Historical reenactment is carried out in a real historical space, and students are expected to perceive the past as if it were themselves and to create empathy for today's thought. In historical revival, this museum is a place that witnesses a certain part of Kars history. It is also very suitable for local history teaching with this aspect.

EKLER

Ek 1. Ziyaretçilerin Yazdıklarından Örnekler

28.04.2010, NİSAN, 2010

Manisa'dan 2 günlük yoldan geldik. Tüm Türkiye'ye ve Türklere... Eğer, bu memleketimizin kıymetini, değerini, nasıl ve nice zahmetlerle kurulduğunu anlamak, bilmek istiyorsanız...

Lütfen Kars'a gelin ve bir kaş gününüzü ayırın ki memleket nasıl kurtarılmış, görsün, aaleyin, aalatin... Bu toprakların zerrisine paha biçilemez, basarken bile toprağa, işiniz titremeli...

Ben Türküm, vatanımı seviyorum demek öyle çok kolay değil...

Ne mutlu Kars'lılara, açık hava müzesi gibi itiraz tarihin içinde, tarihle iş işe yaşamak herkese nasip olmaz... Çok şanslısınız, tekrar geleceğiz....

Bu seferki gelişimiz, daha kalabalık, bilimsel, hazırlık olacak, Allah bize bir daha böyle acılar yaşatmasın.

Bu müze'nin yapımında emeği geçen herkese Sarsuz tezekkürler-----
Nasıl ki Anakkale'yi görmek paralıysa, Burayı da görmek paralı.

Ek 2. Müze Resimleri

